

БӨЛІМ: UNIVER / АТУ / СТУДЕНТ

Тыйым салынған дәрілік заттарды, улы және күшті әсер ететін заттарды заңсыз айналымға жіберу (ҚР Қылмыстық кодексінің 304-бабы)

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.11.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/183963/>**ӘӨЖ 615:340.1(045)****Ақжол Нұрасыл**

Алматы технологиялық университеті

Фармацевтикалық Өндіріс Технологиясы 1 курс студенті

Жумабаева Куралай ЖумабаевнаӘлеуметтік гуманитарлық пәндер кафедрасының ассистент профессоры,
заң ғылымдарының кандидаты**Аннотация**

Бұл жұмыста ҚР Қылмыстық кодексінің 304-бабы — тыйым салынған дәрілік, улы және күшті әсер ететін заттардың заңсыз айналымы мәселесі қарастырылады. Баптың мақсаты - қоғам денсаулығы мен қауіпсіздігін қорғау, дәрілік заттардың рұқсатсыз дайындалуы, сақталуы, тасымалдануы және өткізілуіне жол бермеу. Мәтінде қылмыстың объектісі, объективтік және субъективтік жақтары, жалпы және арнайы субъектілері жан-жақты түсіндірілген. Сонымен қатар әртүрлі жағдайларға байланысты қолданылатын жаза түрлері көрсетіліп, өмірден алынған мысалдар арқылы баптың практикалық маңызы ашылады. Зерттеу нәтижесінде бұл баптың денсаулық сақтау саласындағы қауіпсіздікті қамтамасыз етуде, фармацевтикалық қызметтің этикалық және құқықтық нормаларын сақтауда маңызды рөл атқаратыны қорытындыланады.

Алматы қаласы**ҚР Қылмыстық кодексінің 304-бабы: Тыйым салынған дәрілік заттарды, улы және күшті әсер ететін заттарды заңсыз айналымға жіберу**

Қазақстан Республикасында дәрілік заттар айналымы қатаң заңмен реттеледі, себебі

олардың дұрыс немесе заңсыз қолданылуы адамның өмірі мен денсаулығына тікелей әсер етеді. Осыған байланысты ҚР Қылмыстық кодексінің 304-бабы дәрілік, улы және күшті әсер ететін заттарды рұқсатсыз жасау, сақтау, тасымалдау және өткізу үшін қылмыстық жауаптылық белгілейді. Бұл бап фармацевтикалық және медициналық ұйымдардың кәсіби қызметін, сондай-ақ қоғам денсаулығын қорғау мақсатында енгізілген.

Қылмыс объектісі

Аталған қылмыстың тікелей нысанасы – қоғамдық денсаулық және халықтың қауіпсіздігі. Дәрілік заттар, әсіресе құрамында психобелсенді, уытты немесе күшті әсер ететін компоненттері бар препараттар дұрыс дозаланбаса немесе бақылаусыз сатылса:

- Улану,
- Ауыр токсикалық зақымдану,
- Есірткіге тәуелділік,
- Тіпті өлімге әкелуі мүмкін.

Сондықтан заңмен белгіленген айналым жүйесін бұзу қоғам үшін үлкен қауіп тудырады.

Қылмыс объективтік жағы

Қылмыстық әрекеттердің құрамына мыналар жатады:

1. **Заңсыз дайындау**— дәріні немесе химиялық қоспаны арнайы лицензиясыз, техникалық ережелерді сақтамай өндіру.

2. **Сақтау**— тиісті рұқсатсыз препаратты үйде, қоймада немесе жасырын орында ұстау.

3. **Тасымалдау**— кез келген көлікпен, пошта немесе делдал арқылы жеткізу (жасырын немесе ашық).

4. **Өткізу** (сату немесе беру)— препараттарды басқа тұлғаларға сату, тегін беру, айырбастау, делдалдық ету.

Бұл әрекеттердің пайда табу мақсаты болуы міндетті емес. Тіпті сыйға беру де қылмысқа жатады.

Қылмыс субъектісі

- Жалпы субъект — 16 жасқа толған кез келген есі дұрыс адам.
- Арнайы субъект — медициналық және фармацевтикалық қызметкер, дәріхана меңгерушісі немесе қойма қызметкері.

Егер қылмыс қызмет бабын пайдаланып жасалса, жаза ауырлайды, себебі мұндай тұлғалар заң мен кәсіби этиканы біле тұра оны бұзады.

Қылмыстың субъективтік жағы

Қылмыс тек қасақана жасалады. Яғни тұлға өз әрекетінің заңға қайшы екенін біледі және оның салдарын болжай алады.

Жауапкершілік және жаза

ҚР ҚК 304-бап жағдайдың ауырлығына қарай бірнеше деңгейлі жаза қарастырады:

Жағдай Жаза

Әдеттегі мөлшерде заңсыз сақтау/дайындау/өткізу Айыппұл немесе бас бостандығын шектеу / айыру (3 жылға дейін)

Елеулі мөлшерде айналым 3-5 жылға дейін бас бостандығын айыру

Қызмет бабын пайдалану немесе топпен жасау 5-8 жылға дейін бас бостандығын айыру

Ерекше ірі мөлшер, адам өлімі немесе ауыр зиян 10 жылдан жоғары бас бостандығын айыру

Өмірден және тәжірибеден мысалдар

Мысал 1: Дәріхана қызметкері құрамында кодеин бар препараттарды рецептсіз жүйелі түрде сатқан. Нәтижесінде бірнеше жасөспірім дәрілік тәуелділікке ұшыраған. Бұл жағдайда фармацевт қызмет бабын пайдаланып заңсыз өткізу үшін жауапқа тартылады.

Мысал 2: Танымал әлеуметтік желіде үй жағдайында жасалған «ұйқыға қарсы» дәрі ретінде уытты шөптің концентратын сату фактісі анықталған. Сатушы заңсыз дайындау және өткізу әрекеттері үшін қылмыстық жауапқа тартылады.

Баптың әлеуметтік маңызы

Бұл бап:

- Денсаулық сақтау саласына деген халық сенімін қорғауға,
- Дәрі-дәрмектер нарығын бақылауда ұстауға,
- Қауіпті препараттардың жастар арасында таралуына жол бермеуге,
- Фармацевтік этика мен кәсіптік жауапкершілікті арттыруға мүмкіндік береді.

Демек, 304-бап дәрілік заттар саласындағы тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз етудің негізгі құқықтық тетіктерінің бірі болып табылады.

Қорытынды

ҚР ҚК 304-бабы — қоғам денсаулығын қорғауға бағытталған маңызды норма. Дәрілік және уытты заттардың заңсыз айналымы тек заң бұзушылық емес, ол тікелей адам өміріне қауіп төндіретін қылмыстық әрекет. Сондықтан фармацевтикалық қызметкерлер, дәріханалар мен медициналық ұйымдар заң талаптарын бұлжытпай орындап, кәсіби этиканы сақтау арқылы халық денсаулығының қауіпсіздігіне үлес қосуы тиіс.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.